

Šuma (studija)

Graša, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:424134>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)

AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI
NASTAVNIČKI ODSJEK

DIPLOMSKI RAD

Šuma

(studija)

Studijski program: Diplomski sveučilišni studij Likovna kultura, smjer: nastavnički

Predmet: Grafika i primijenjena grafika

Studentica: Marija Graša

Matični broj: D – 589/N

Mentor: doc.dr. art. Igor Čabraja

Zagreb, rujan 2021.

SADRŽAJ:

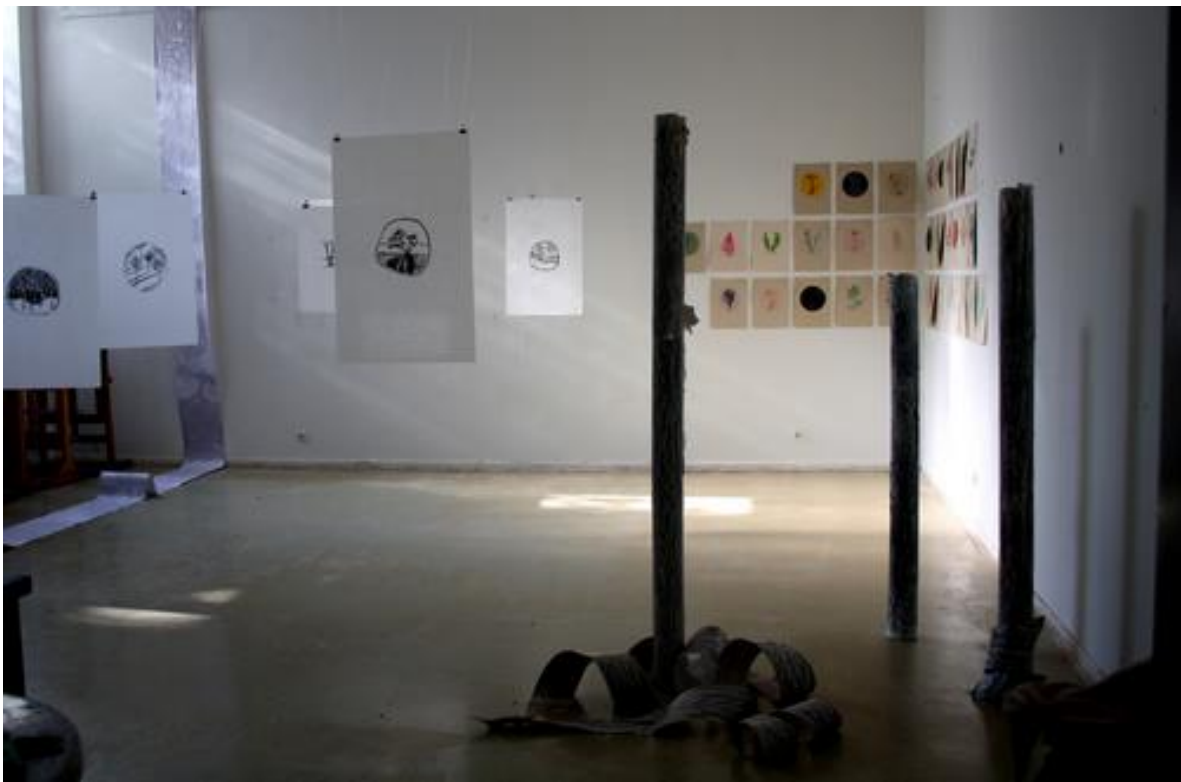
1. Sažetak	
2. Uvod	1
3. Osjeti šume (drvorez).....	2
4. Neposredna ljepota bilja (otisak sa želatine)	5
5. Tok (suminagashi).....	9
6. Dodir stabla (frottage).....	12
7. Zaključak.....	16
8. Literatura.....	17
9. Popis reprodukcija.....	17

„Za umjetnika veza s prirodom ostaje najvažnijim uvjetom. Umjetnik, čovjek, ljudsko biće – samo po sebi je priroda; dio prirode unutar prirodnog prostora.“

- Paul Klee

1. SAŽETAK

Ovaj diplomski rad zamišljen je kao grafička instalacija. Sastoji se od radova izvedenih u tehnici drvoreza, otisaka sa želatine, *frottagea* i *suminagashia*. Svi radovi postavljeni su u prostoru nastavnčkog odsjeka Akademije likovnih umjetnosti na Jabukovcu.

slika 1: Postav radova

2. UVOD

Ozračje šume nedvojbeno umiruje. Čine to valna duljina i zasićenost boja usklađeni sa osebnom tišinom koja obitava u tom posebnom prostoru među drvećem, pod krošnjama, izdvojenom i u tom pogledu vrlo sigurnom prostoru šume. Tema šume, odnosno odnosa čovjeka i prirode, već me dugo zaokuplja i djelomično se manifestira kroz moje radove. Tema je proizašla iz niza pitanja koja si postavljam promatrajući svijet. Pitanja poput zašto je čovjek pomislio da je važniji od prirode; zašto se sustavno zanemaruje i zagađuje priroda već stoljećima; zašto živimo u društvu koje proizvodi velike količine otpada, a ne razmišlja o tome kako ga sanirati; zašto živimo u društvu koje općenito ne razmišlja o posljedicama, a ne može ni živjeti u trenutku; zašto se uništavaju rijeke za minimalnu novčanu korist ljudi; zašto se krče šume do golosječe; kako je moguće da cijena mrtvog drveta vrijedi više nego cijena živog; da li je moguće promijeniti svijest o prirodi i naučiti ljude da promatraju biljke kao ravnopravne članice zajednice?

Geološko razdoblje u kojem živimo naziva se holocen, a službeno traje od posljednjeg ledenog doba, no neki znanstvenici i filozofi predlažu da se razmotri početak novog geološkog razdoblja koje bi se zvalo antropocen. Smatraju da je čovjekov utjecaj na zemlju postao toliko velik da se čovjek može smatrati geološkom silom.

Kroz svoj diplomski rad izradila sam svojevrsnu studiju šume. Rad predstavlja grafičku instalaciju sastavljenu od otisaka biljaka izvedenih tehnikom otiskivanja sa želatine, izrezbarenih motiva šume i drveta izvedenih u drvorezu, teksture kore stabala pronađene *frotage*-om i uhvaćenih trenutaka plutajuće tinte *suminagashia*. Instalacija predstavlja prostorni raspored slika, skulptura, objekata i konstrukcija. Ona nije jednostavni skup predmeta nego prostorno ovisan odnos barem dvaju dijelova s mogućnošću različitih rasporeda.¹ Razmještanjem navedenih elementa u prostor htjela sam stvoriti osjećaj šumskog prostora. Organički raspoređenih elemenata koji pozivaju posjetitelja na iskustveno istraživanje.

Kroz ovaj diplomski rad cilj mi je naglasiti ljepotu i važnost prirode, privući poglede, osvijestiti glave. Voljela bih prenijeti poruku o tome kako su biljke jednako žive kao i mi ljudi, koliko su važne i kako bez njih ne bi bilo nas. Suodnos cjelina predstavlja važnost suodnosa svih elemenata u ekosustavu. Priroda je živi organizam o čijoj ravnoteži ovisimo svi.

---

¹ Miško Šuvaković, *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Horetzky, Zagreb 2005., str. 277.

3. OSJETI ŠUME (DRVOREZ)

Drvorez je tehnika visokog tiska. Visoki tisak je postupak koji obuhvaća elemente izrade, formiranja i otiskivanja s originalne ploče čija je tiskovna površina povišena, reljefna, a slobodna površina mehaničkom ili kemijskom metodom izrezana, odnosno izjetkana (produbljena).² Drvorez se izvodi na posve prirodnom materijalu - drvu. Drvo je živi organizam, dio biljnog svijeta, organska materija sastavljena od različitih strukturnih elemenata.³ Svako drvo ima različitu strukturu i karakter ovisno o vrsti drveta, presjeku ili količini dijelova od kojih je sastavljena matrica. Za izradu drvoreza odabire se takva sorta drveta koja ima ravnomjernu strukturu, manju razliku između ranog i kasnog rasta, drvo s manjim udjelom tanina i smola koje je prethodno pravilno pripravljeno i uskladišteno.⁴ Tradicionalno (a i dalje najpoželjnije) su se koristile vočke, posebice trešnje.

U svojim radovima izvedenim tehnikom drvoreza, koristila sam poprečni presjek drveta breze. Karakter breze (*Betula pendula*) je takav da se ona javlja prva na devastiranim područjima. Ona je dakle pionirska vrsta, prva zauzima površine u kojima se prirodno širi šuma.

slika 2: Drvorez, matrice

² Dževad Hozo, *Umjetnost multioriginala*, Kultura grafičkog lista, Prva književna komuna, Ljubljana, 1988.

³ Ibid, str. 25.

⁴ Ibid, str. 27.

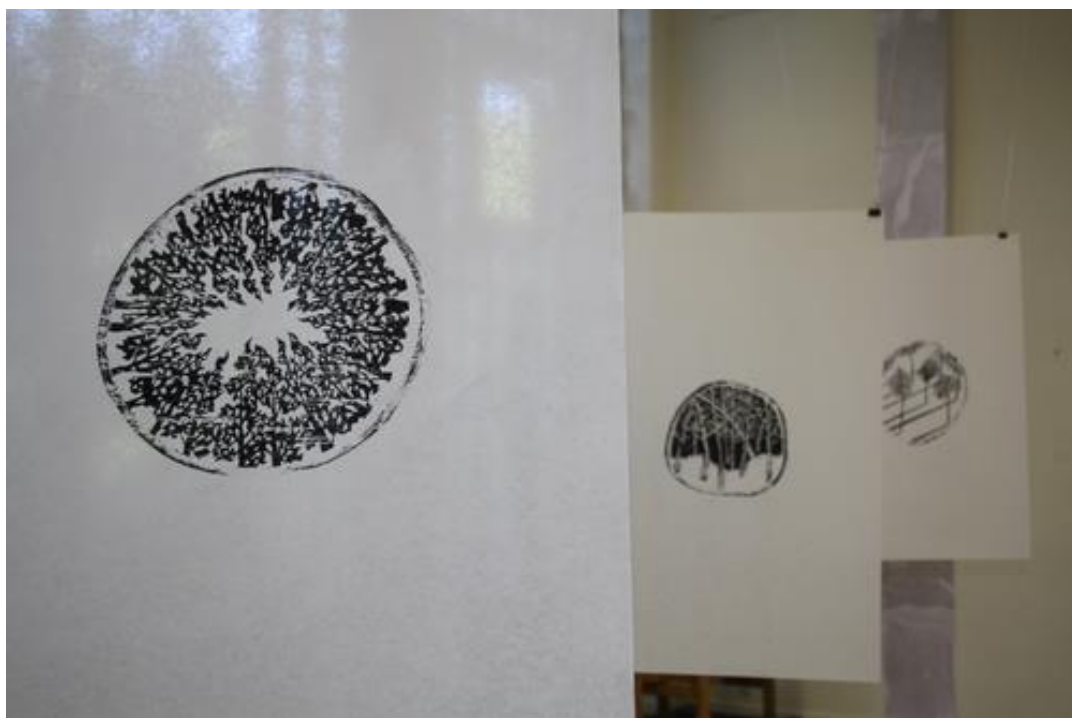
Meni se drvo breze kao izbor za drvorez nametnulo sasvim slučajno. Pronašla sam ga ležeći, pilom srušenog. Na neki način je breza došla meni, kao pionir drveća nastanila se u mom djelovanju, probudila mi ljubav prema dubljenju drva te napravila mjesta za šumu ideja i mogućnosti drugih vrsta drveća koje ću još dugo istraživati.

slika 3: Drvorezi, postav

Koristeći kružne komade breze izradila sam nekoliko drvoreza. Ona je mekano drvo pa je stoga prilično pogodno za rezbarenje. Ploške breze sam izbrusila i počela u njih urezivati kompozicije šume, sjena stabala, drvoreda i drveća kraj vode. Urezujući motiv drva, odnosno šume na tim srušenim komadima volim misliti kako tim činom na neki način vraćam šumu drvetu. Barem u slici ili ideji. Zatvarajući simbolički krug - od rušenja i rezanja do ponovnog stvaranja (rađanja) novog drveta u kružnim godovima srušenog. Drvoreze sam otisnula na japanskom 19 gramskom *Longfibre* papiru te ih povješala slobodno u prostor. Ideja mi je bila stvoriti organičan prostor kroz koji se može šetati i doživljavati ga sa svih strana stvarajući tako posjetitelju osjećaj šumskog prostora u koji je pozvan ući i istražiti ga.

slika 4: Drvorezi

slika 5: Drvorezi

4. NEPOSREDNA LJEPOTA BILJA (OTISAK SA ŽELATINE)

Otiskivanje sa želatine vrsta je monoprinta pri kojoj se skuhanu želatina koristi kao podloga za izradu otiska. Tehniku je razvio Francis Summer Merritt 1950-ih godina.

Moje istraživanje tehnike otiskivanja sa želatine započelo je 2019. godine. Istražujući tehniku cijanotipije, naišla sam na neobične otiske za koje sam potom otkrila da su izrađeni otiskivanjem sa želatine. Sakupljala sam sve informacije do kojih sam uspjela doći i sve potrebne materijale te skuhalo svoj prvi žele. Vrlo brzo i jednostavno sam shvatila njezine prednosti. Isprobala sam otisnuti predmete, biljke, dijelove tijela, stranice časopisa. S vremenom sam naučila pravi omjer sastojaka pri kuhanju, nanosa boje i vrste papira koja mi najbolje odgovara.

Sami proces otiskivanja izgleda ovako: na podlogu od želatine valjkom se nanose boje na bazi vode, zatim se postavljaju motivi za otiskivanje i konačno papir koji će pokupiti otisak. Ovakvim se postupkom dobiva negativ. Ako se postavljeni motivi utisnu u boju na želatini pa pomaknu s podloge prije postavljanja papira dobiva se pozitiv. Na podlozi će ostati teksture i obrisi motiva. Potreban je vrlo mali pritisak kako bi se dobio otisak. Nije potrebno koristiti prešu, već samo lagano pritisnuti papir rukom na podlogu.

Pri izradi diplomskih radova koristila sam isključivo biljke iz prirode otisnute na recikliranom papiru. Stavljajući ih u kružne oblike, u fokus kruga, željela sam naglasiti njihovu ljepotu i važnost. Priroda ne želi biti ništa drugo osim onoga što jest, htjela sam joj takvoj izvornoj posvetiti pažnju. Biljke stoga nisam mijenjale, nego istaknula u središtu kruga, prekrasne kakve jesu. Glavna preporuka novo predloženog geološkog razdoblja antropocena jest da se treba uzdržati svih zahvata u prirodi koji oduzimaju prirodnim žiteljima tog staništa, a zadatak je da treba što je moguće više prirode vratiti u njezino prvobitno stanje.

slika 6: Otisci sa želatne, postav

slika 7: Otisci sa želatine, detalj

slika 8: otisci sa želatine, detalj

slika 9: otisci sa želatine, detalj

5. TOK (SUMINAGASHI)

Suminagashi je drevna japanska tehnika ukrašavanja papira tintom.⁵ Doslovni prijevod riječi *suminagashi* bio bi plutajuća tinta. Upravo o tome se radi. Na površinu vode kistom se prenosi kružna kap tinte. Dok ona pluta, drugim kistom prethodno umočenim u mješavinu vode i detergenta kapne se unutar crnog kruga tinte koji se zatim rasprši i ocrta kružnicu. Meditativno, ponavljajuće kapanje crne tinte pa raspršivanje iste stvara koncentrične kružne forme plutajuće tinte. Zadržavanjem kružne forme, *suminagashi* postaje izgledom sličan godovima drveta ili otisku prsta, također svaki jedinstven i poseban u svojoj pojavnosti. Raspršivanjem, puhanjem tinta se razlijeva i pluta po površini vode. U željeni čas na nju se prisloni papir i pokupi tren plutanja. Dovoljno je postaviti papir na samo nekoliko sekunda pa pažljivo podići i posušiti.

Otisak koji nastaje izražava dinamiku toka, ekspresiju vode i tinte. On ne čini kruti prikaz stvarnosti, već sugestiju. Organske, slobodne oblike, vrtloge i pokrete prenijela sam na komade papira te ih spojila u dugu, usku traku koja se spušta od vrha zida. Spajajući komade papira u jedan takav kontinuirani niz željela sam evocirati ideju protočnosti vode. Plutajuća tinta kao simbol rijeke koja teče.

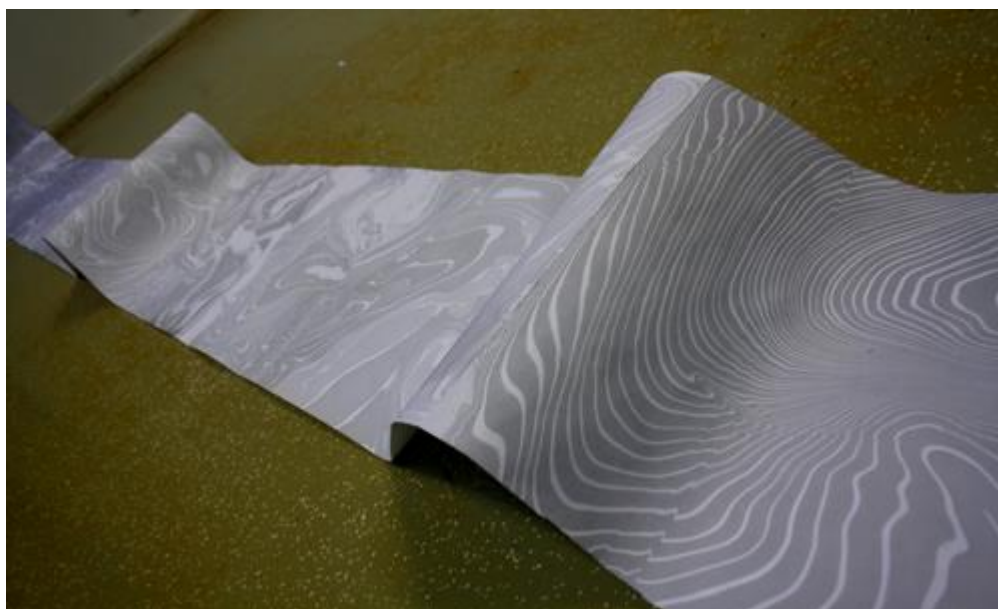
U takvom postavu uklapa se u koncept antropocena jer sugerira promišljanje odnosa čovjeka prema jednom od svojih najnužnijih stoga najbitnijih resursa - prema vodi. Referirajući se na lokalni, ali i globalni kontekst iscrpljivanja, privatiziranja i zagađivanja vodnih dobara, u mjeri da mijenja lice zemlje i život ljudi. Neučinkovite hidroelektrane i akumulacija koja devastira krajolik i ekosustav, vodocrpilišta koja crpe mnogo više od dugoročnih realnih mogućnosti i teška industrija koja neobuzdano zagađuju taj najnužniji čovjekov izvor života, vodu. Neki nagađaju kako su drevni Japanci tu tehniku koristili za proricanje sudbine, pitam se kakvu bi sudbinu danas voda prorekla čovjeku.

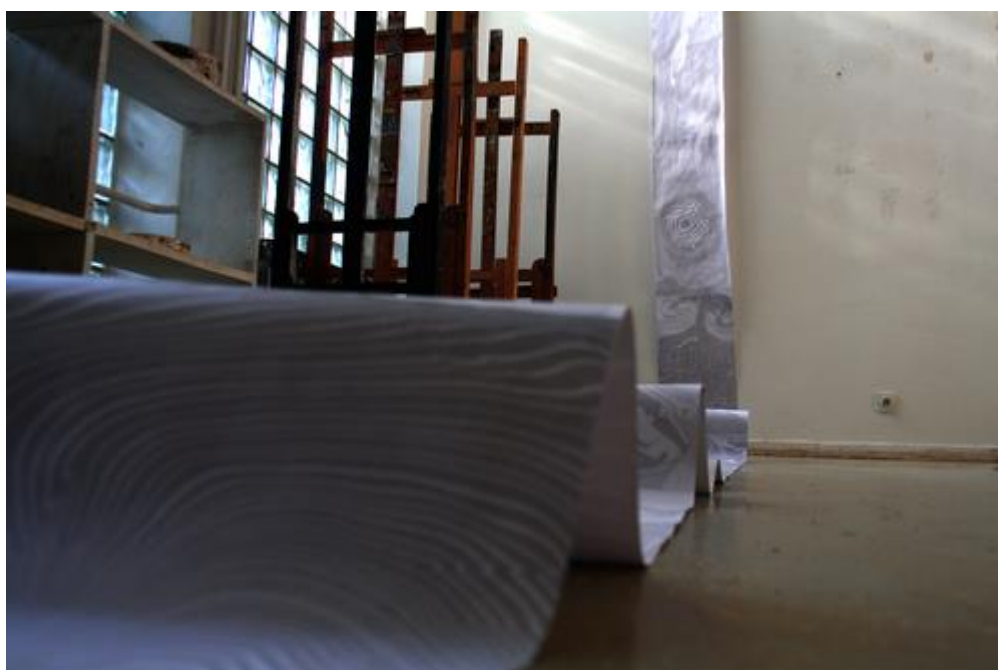
⁵ Suminagashu, <https://suminagashi.com/> (15-07-2021)

slika 10 i 11: Suminagashi

slika 12: Suminagashi, detalj

slika 13, Suminagashi, detalj

6. DODIR STABLA (FROTTAGE)

Frottage (franc. trljanje) tehnika je koja uključuje trljanje grafita (ili drugog sličnog medija) na list papira koji je postavljen na teksturirani predmet ili površinu. Tehniku je koristio Max Ernst i drugi članovi nadrealističkog pokreta za koje je *frottage* predstavljao polazište za složenije kompozicije poput slika i kolaža.⁶

Frottage u procesu nastajanja dopušta i zahtjeva upoznavanje dodirom s površinom onoga što se prenosi na papir. Koristeći grafit, prste i papir istražila sam površine kora nekoliko različitih stabala koja se nalaze u šumskom prostoru oko Akademije likovnih umjetnosti na Jabukovcu. Dobivene radove postavila sam oko uspravnih kartonskih valjaka, oponašajući formu debla, svodeći ih na gotovo skulpturalnu gestu.

Postavljeni u prostor naznačuju ozračje šume. Značenja i položaji pojedinačnih stabala i njihovih tekstura, oblika, površina i naličja u međusobnom odnosu i spram zajednice koju čine. Šuma je kompozicija međuodnosa, tkanje izdvojenih osobnosti u zajednički organizam suživota. Svi radovi stvoreni stvarnim otiscima živog drveća zahtijevali su detaljno fizičko upoznavanje s dijelom njihove površine - kore. To je izvjesno taktilno iskustvo koje vodi u svojevrstan, doslovan dodir s prirodom. Svojom kožom, osjetilom dodira, umjetnik upoznaje, pamt i prenosi kožu drveta i njezina iskustva. Raspucanost vremenom, čvorove odrezanih grana. Umjetnici prepušteni tom doživljaju gotovo da se mogu zateći kako bilježe dnevnički zapis barem dijela rasta jednog drveta.

Na podu, kraj debla, postavljeni su komadi zavijenih papira koji podsjećaju na odbačenu koru drveta. Drvo raste iz svoje jezgre stvarajući nova vlaknasta tkiva. Kako se drvo širi, tako za njega više nema mjesta u staroj, suhoj koži. Nju prerasta, stoga ju odbacuje i nastavlja svoj rast i širenje stvarajući novi sloj mlade kože. Rast je preobražaj kako vanjskih tako i unutarnjih oblika. Sama sam, slično kao i drvo, godinama rasla i širila svoje znanje i ideje kroz studij na Akademiji likovnih umjetnosti. Završavajući jednu fazu života, osjećam da je vrijeme da otpustim komade stare kore i napravim mjesta za daljnji rast.

---

⁶ Frottage, <https://www.britannica.com/art/frottage> (10-08-2021)

slika 14: Frottage, detalj (Grab, Hrast, Trešnja)

slika 15: Frottage, detalj

slika 16: Frottage, detalj

slika 17: Frottage (Hrast, Grab, Trešnja)

7. ZAKLJUČAK

Ovaj diplomski rad predstavlja moje prve korake u istraživanju šume. Svojevrstu studiju, komade njenog postojanja oblikovane u grafičku instalaciju. Instalacija podrazumijeva dijelove uravnotežene u cjelini kao što i zdrav ekosustav podrazumijeva ravnotežu svih svojih čimbenika.

Iznoseći kritiku antropocentričkom društvu, pozivam posjetitelje na preispitivanje vrijednosti i usmjeravanje pažnje jednostavnom postojanju prirode. Čovjek je poput biljke, on neprestano raste. Zato treba pažljivo birati smjer. Razvijati se tako da uvažavamo sve članove zajednice.

Okretanje prirodi i njezinim izvornim stanjima više nije i ne može biti tek preporuka naivnih idealista, to je i mora biti imperativ. Bez izvjesnog preokreta smjera i načina razvoja društva, održivost života na Zemlji, održivost kako bioraznolikosti prirode tako i opstanka samog čovjeka i društva više nije upitna, ona je zaključno neodrživa.

slika 18: postav radova u prostoru

8. LITERATURA

1. Dževad Hozo, *Umjetnost multioriginala*, Kultura grafičkog lista, Prvaknjiževna komuna, Ljubljana, 1988.
2. Miško Šuvaković, *Pojmovnik suvremene umjetnosti*, Horetzky, Zagreb 2005., str. 277.
3. Suminagashu, <https://suminagashi.com/> (15-07-2021)
4. Frottage, <https://www.britannica.com/art/frottage> (10-08-2021)

9. POPIS REPRODUKCIJA

1. slika 1: postav radova
2. slika 2: Drvorez, matrice
3. slika 3: Drvorezi, postav, 50 x 76 cm, papir Longfibre, 19 g/m²
4. slika 4: Drvorezi, 50 x 76 cm, papir Longfibre, 19 g/m²
5. slika 5: Drvorezi, , 50 x 76 cm, papir Longfibre, 19 g/m²
6. slika 6: Otisci sa želatne, postav
7. slika 7: Otisci sa želatine, detalj, 21 x 30 cm
8. slika 8: otisci sa želatine, detalj, 21 x 30 cm
9. slika 9: otisci sa želatine, detalj, 21 x 30 cm
10. slika 10 i 11: Suminagashi
11. slika 12: Suminagashi, detalj
12. slika 13: Suminagashi, detalj
13. slika 14: Frottage, detalj (grab, hrast, trešnja)
14. slika 15: Frottage, detalj
15. slika 16: Frottage, detalj
16. slika 17: Frottage (hrast, grab, trešnja)
17. slika 18: postav radova u prostor

